

Bruselj, 16.9.2022
COM(2022) 463 final

**POROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU
EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ**

o uporabi Uredbe (ES) št. 850/2004 o obstojnih organskih onesnaževalih

{SWD(2022) 291 final}

Kazalo

Kazalo	1
1. Uvod	2
2. Ukrepi upravljanja in nadzora	3
2.1 Pregled	3
2.2 Proizvodnja, dajanje v promet, uporaba in izvrševanje	3
2.3 Zaloge	4
2.4 Ravnanje z odpadki in skladiščenje	4
3. Izpusti v okolje in koncentracije v okolju	5
4. Dejavnosti za spodbujanje izmenjave znanja	13
5. Sklepi	14

Preglednice

Preglednica 1: Zmanjšanja emisij za poliklorirane bifenile (PCB) na podlagi podatkov, sporočenih v okviru Protokola UNECE o obstojnih organskih onesnaževalih (negativen odstotek prikazuje povečanje)	10
--	----

Slike

Slika 1: Povzetek glavnih virov za snovi, za katere veljajo določbe o zmanjšanju izpustov (Priloga III), na podlagi podatkov UNECE za obdobje 2013–2015 (emisije v zrak)	7
Slika 2: Zemljevidi spremljanja v okviru programa EMEP za Evropo. Diagram „a“ predstavlja koncentracije v zraku leta 1990, diagram „b“ pa leta 2014.	12
Slika 3: Zemljevidi spremljanja v okviru programa EMEP za Evropo. Diagram „a“ predstavlja koncentracije v zraku leta 1990, diagram „b“ pa leta 2014.	13

1. 1. Uvod

Obstojna organska onesnaževala so kemikalije, ki vzbujajo zaskrbljenost po vsem svetu zaradi svojih obstojnih, bioakumulativnih in strupenih lastnosti ter možnosti prenosa na velike razdalje, zaradi česar se odlagajo in kopičijo daleč od kraja proizvodnje in uporabe. Obstojna organska onesnaževala obravnavata dve mednarodni pogodbi, katerih cilj je varovanje zdravja ljudi in okolja pred škodljivimi vplivi navedenih onesnaževal z odpravo ali zmanjšanjem njihove proizvodnje, uporabe in izpustov v okolje. Aarhuški protokol o obstojnih organskih onesnaževalih je bil sprejet leta 1998 kot del Konvencije UN/ECE o onesnaževanju zraka na velike razdalje prek meja (CLRTAP), Stockholmska konvencija o obstojnih organskih onesnaževalih (v nadaljnjem besedilu: Konvencija) pa je bila sprejeta leta 2001 in je začela veljati leta 2004.

Evropska unija (v nadaljnjem besedilu: Unija) je pogodbenica Aarhuškega protokola in Konvencije ter je za izvajanje Konvencije sprejela Uredbo (ES) št. 850/2004 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2004 o obstojnih organskih onesnaževalih in spremembi Direktive 79/117/EGS (v nadaljnjem besedilu: uredba o obstojnih organskih onesnaževalih). Uredba (ES) št. 850/2004 je bila razveljavljena in nadomeščena z Uredbo (EU) 2019/1021 o obstojnih organskih onesnaževalih s 15. julijem 2019 (začetek veljavnosti Uredbe (EU) 2019/1021).

Opozoriti je treba, da Uredba (ES) št. 850/2004 določa posebno obveznost poročanja za Komisijo na podlagi člena 12(6), ki ne obstaja več, v Uredbi (EU) 2019/1021 pa ni ustrezne določbe. Kljub temu je po mnenju Komisije primerno sprejeti poročilo, ki zajema obdobje 2013–2015, na podlagi poročanja držav članic v skladu z Uredbo (ES) št. 850/2004, ker tako poročilo izpolnjuje cilje Uredbe (EU) 2019/1021 glede spremljanja napredka pri odpravi uporabe in izpustov obstojnih organskih onesnaževal.

Uredba o obstojnih organskih onesnaževalih se je redno posodabljala, da so se v zakonodajo Unije uvedle spremembe Konvencije in Protokola (večinoma so se zadevnim prilogam dodajale nove snovi), nosilcem dejavnosti v vseh državah članicah EU pa nalaga posebne obveznosti. Te obveznosti vključujejo podrobnosti o proizvodnji, dajanju v promet in uporabi obstojnih organskih onesnaževal, navedenih na seznamih v treh prilogah (Priloga I – prepovedana, Priloga II – omejena, Priloga III – nenamerno izpuščena onesnaževala). Zajema tudi ravnanje z navedenimi snovmi, kar zadeva zaloge, izpuste v okolje in spremljanje koncentracij v okolju, ter vsebuje določbe o ravnanju z odpadki. V okviru uredbe o obstojnih organskih onesnaževalih se od držav članic tudi zahteva, naj pripravijo nacionalne izvedbene načrte in akcijske načrte za opredelitev in upravljanje virov obstojnih organskih onesnaževal na svojem ozemlju.

Zahteve glede poročanja za države članice in Evropsko komisijo v skladu z Uredbo (ES) št. 850/2004 so bile opisane v členu 12. Države članice so morale vsako leto sporočiti statistične podatke o proizvodnji snovi iz prilog I in II ter njihovem dajanju v promet. Poleg tega so morale Komisiji vsaka tri leta poročati o izvajanju določb uredbe o obstojnih organskih onesnaževalih. Komisija je morala vsaka tri leta pripraviti zbirno poročilo ter v njem povzeti informacije, ki so jih predložile države članice, ter podporne informacije iz Evropskega registra izpustov in prenosov onesnaževal (E-PRTR) in popisov emisij CORINAIR v okviru programa EMEP (Program sodelovanja za spremljanje in oceno onesnaževanja zraka na velike razdalje v Evropi). Povzetek tega zbirnega poročila je morala poslati tudi Evropskemu parlamentu in Svetu.

Doslej so bila objavljena tri zbirna poročila, ki zajemajo dejavnosti Unije in njenih držav članic v skladu z Uredbo (ES) št. 850/2004. Prvo zbirno poročilo zajema obdobje od začetka veljavnosti uredbe o obstojnih organskih onesnaževalih leta 2004 do leta 2006, objavljeno pa je bilo leta 2009. Drugo zbirno poročilo, objavljeno leta 2011, zajema obdobje 2007–2009. Tretje zbirno poročilo je bilo objavljeno leta 2021, zajema pa obdobje 2010–2013. Četrto zbirno poročilo Unije zajema obdobje 2013–2015, namen tega povzetka pa je predstaviti skrajšano različico glavnega poročila s ključnimi ugotovitvami. Za nadaljnjo podrobno analizo predstavljenih ugotovitev je treba upoštevati celotno poročilo.

2. 2. Ukrepi upravljanja in nadzora

2.1 2.1 Pregled

Ravnanje z obstojnimi organskimi onesnaževali zajema več elementov življenjskega cikla snovi. To vključuje proizvodnjo, dajanje v promet in uporabo kemikalij ter zaloge zastarelega blaga, vprašanja, povezana z ravnanjem z odpadki, in izvrševanje same Uredbe.

2.2 2.2 Proizvodnja, dajanje v promet, uporaba in izvrševanje

Na podlagi informacij, ki so jih države članice predložile o proizvodnji in dajanju na trg snovi, navedenih v prilogah I in II, se je v obdobju 2013–2015 proizvajala samo ena snov, ki spada med obstojna organska onesnaževala, in sicer perfluorooktan sulfonska kislina (PFOS), pri čemer je zanjo veljalo več izjem (glavna uporaba je bila kot snov za preprečevanje rosenja na oblogah iz kroma). Dodatno sta se uvažali še dve snovi iz prilog I in II (v skladu z izjemami), in sicer heksabromociklododekan (HBCDD) in klorirani parafini s kratkimi verigami (SCCP).

Na podlagi predloženih informacij je mogoče ugotoviti naslednje:

- o uvozu HBCDD sta poročali dve državi članici (DK, FI). Danska je o uvozu poročala samo za leto 2014, in sicer v količini 1,4 tone, Finska pa je opozorila, da je uvoz sicer potekal, vendar se zmanjšuje;
- o uvozu SCCP sta poročali Danska (15 ton v letu 2013 in 5 ton v letu 2014) in Švedska (2,8 tone letno);
- proizvodnja PFOS je v Uniji potekala v samo eni državi članici (Nemčiji). Proizvodnja se je zmanjšala z 9 ton na leto v letu 2013 na 2,4 tone v letu 2015. Približno 50 % proizvedene PFOS je bilo izvožene ali odpremljene v države EU (predvsem BE, DK, NL, AT, FI, SE). Preostala količina proizvedene PFOS se je uporabljala v Nemčiji, predvsem kot snov, ki preprečuje rosenje pri kromiranju kovin.

Manjše število držav članic je določbe člena 4 izkoristilo tudi za uporabo obstojnih organskih onesnaževal pri raziskavah ali analizah. Pet držav članic (BE, ES, FR, AT, PL) je navedlo, da so bile manjše količine PFOS izvožene za namene raziskav ali analiz. Ta uvoz je potekal pretežno v afriške in azijske države, zajemal pa je pesticidna obstojna organska onesnaževala in poliklorirane bifenile (PCB).

Štiri države članice (BE, BG, NL, SE) so začele z izvršilnimi postopki v zvezi z nezakonito prodajo obstojnih organskih onesnaževal v Uniji. Poleg tega je Španija poročala o dolgotrajnem sklopu pravnih postopkov (ki so se začeli v letu 1989), povezanih z onesnaženjem tal z lindanom.

Podrobnosti o izvršilnih postopkih vključujejo naslednje:

- Belgija je poročala o izvršilnih postopkih, uvedenih v letu 2013, v zvezi z odkritjem heksaklorobenzena (HCB) v pirotehničnih izdelkih. Poleg tega so bili v naključnih vzorcih prazničnih lučk odkriti SCCP, vendar v tem primeru niso bili uvedeni izvršilni postopki.
- Bolgarija je pripomnila, da so bili izvršilni postopki uvedeni, vendar ni navedla drugih podrobnosti.
- Nizozemska je pripomnila, da so bili v letu 2012 uvedeni izvršilni postopki zoper dve podjetji v zvezi s PFOS v penah za gašenje, v katerih so bile presežene mejne

koncentracije, ki so v Uredbi določene za snovi ali zmesi¹. Dejavnosti v zvezi z izvrševanjem so bile uvedene tudi v zvezi z odkritjem HCB v pirotehničnih izdelkih.

- Švedska je navedla, da so bili v letu 2013 uvedeni izvršilni postopki glede prisotnosti SCCP v igračah. Poleg tega so bili HCB in SCCP v letih 2014 in 2015 odkriti v več gospodinjskih predmetih, uvoženih v Unijo.

2.3 2.3 Zaloge

Zaloge snovi, ki spadajo med obstojna organska onesnaževala, sporočene za obdobje 2013–2015, so se običajno nanašale na tri vrste blaga, in sicer PCB ali dielektrično opremo, kontaminirano s PCB, zastarele pesticide in preostale zaloge snovi, zmesi ali izdelkov, ki vsebujejo obstojna organska onesnaževala, nedavno vključena v Konvencijo ali Uredbo. Številne države članice so že sprejele pomembne ukrepe za odkrivanje in odstranitev iz uporabe opreme, ki vsebuje PCB.

V raziskavi, izvedeni v letu 2017, so države članice zagotovile ocene obsega preostalih zalog PCB, ki so se uporabljale v letu 2015, glede na izhodiščno stanje iz leta 1990. Odgovore je zagotovilo 13 držav članic, ocene pa so se gibale od 0,3 % do 49 %. Enajst držav članic (BE, CZ, DK, DE, IE, LT, NL, PT, FI, SE, UK) je zagotovilo ocene preostalih zalog v letu 2015, ki so bile v primerjavi z letom 1990 nižje od 10 %, pri čemer potekajo znatna prizadevanja za njihovo dokončno odpravo in uničenje. Preostali dve državi članici (HR, RO) sta navedli, da preostale zaloge znašajo 30 % oziroma 49 % glede na izhodiščno stanje iz leta 1990.

V zvezi z zastarelimi pesticidnimi obstojnimi organskimi onesnaževali je več držav članic poročalo, da teh snovi niso nikoli proizvajale ali uporabljale ali pa so njihovo uporabo začele zgodaj opuščati, kar pomeni, da leta 2013 teh zalog v državi ni bilo več.

Kar zadeva zaloge snovi, zmesi ali izdelkov, ki vsebujejo obstojna organska onesnaževala, dodana v Uredbo po letu 2009, se primarne zaloge nanašajo na PFOS. Štiri države članice (DE, ES, LU, UK) so poročale o obstoječih zalogah PFOS, ki zajemajo predvsem pene za gašenje in se nadalje upravljajo.

2.4 2.4 Ravnanje z odpadki in skladiščenje

Medtem ko je velik del držav članic sprejel programe za zbiranje in uničevanje zastarelih pesticidov, so opozorile tudi na težavo, povezano z onesnaženimi zemljišči, zlasti zemljišči v bližini območij, na katerih so se navedene snovi nekdanje proizvajale. Podatki Nizozemske in Finske kažejo na potencialno visoko število območij, ki bi lahko bila onesnažena, Španija pa je obravnavala tudi onesnažena zemljišča, povezana z nekdanjo proizvodnjo lindana, in stranske produkte odpadnega heksaklorocikloheksana. Značilni sanacijski ukrepi vključujejo izkopavanje, pri katerem pa nastanejo velike količine onesnažene zemlje, ki jo je treba obravnavati kot nevarne odpadke.

¹ Priloga I, del A, k uredbi o obstojnih organskih onesnaževalih določa kritične mejne vrednosti za PFOS (ki ne smejo biti presežene), in sicer 10 mg/kg, kadar je prisotna v snoveh ali zmeseh. Obenem mora biti v izdelkih ali njihovih delih koncentracija PFOS nižja od 0,1 masnega %.

3. 3. Izpusti v okolje in koncentracije v okolju

V skladu s členom 6(1) Uredbe (ES) št. 850/2004 so morale države članice v dveh letih po začetku veljavnosti uredbe o obstojnih organskih onesnaževalih pripraviti in voditi popise izpustov snovi s seznama v Prilogi III v zrak, tla in vodo. Popisi so ključno sredstvo za obveščanje oblikovalcev politik med pripravo nacionalnih izvedbenih načrtov. Zlasti pomagajo opredeliti ključne ciljne vire za zmanjšanje emisij ali področja negotovosti, na katerih so potrebne nadaljnje raziskave za določitev vira.

Enaindvajset držav članic (od 28) je v poročilih navedlo podatke o ocenjenih emisijah. Podatki so se razlikovali glede popolnosti, saj so vključevali samo ocenjene emisije v zrak (14 držav članic), ocenjene emisije v zrak in vodo (tri države članice) ter ocenjene emisije v zrak, vodo in tla (štiri države članice). Te razlike kažejo na velike vrzeli v razpoložljivem sklopu predloženih podatkov. Za popolnejšo sliko so bili uporabljeni tudi podatki iz podatkovne zbirke o emisijah programa EMEP (WebDab)². Ta vsebuje sporočene emisije za obdobje 2013–2015, vključno z informacijami o podatkih, predloženih UNECE v skladu z Aarhuškim protokolom (emisije v zrak). Za potrditev trendov emisij je bila opravljena tudi primerjava s podatki s spletišča E-PRTR in podatki o spremljanju okolja iz programa EMEP MSC-E ter programa za nadzor in oceno stanja na Arktiki (AMAP).

27 od 28 držav članic je pripravilo in sporočilo ocene emisij za dioksine in furane, PCB in HCB, vseh 28 držav članic pa je sporočilo ocene emisij za policiklične aromatske ogljikovodike (PAO). Pomembno je opozoriti, da podatki UNECE zajemajo samo emisije v zrak, pri poročanju na podlagi člena 12 pa so prav tako prevladovali emisije v zrak. Ocene emisij v vodo in tla je predložilo bistveno manj držav članic (sedem od 28).

Na podlagi podatkov UNECE, ki zajemajo snovi iz Priloge III³, je bil pripravljen povzetek ključnih virov emisij za vsako snov, ki spada med obstojna organska onesnaževala, in sicer za emisije v zrak, kot je prikazano na sliki 1.

Dioksini in furani

Dioksini in furani se ne proizvajajo v komercialne namene; običajno so povezani bodisi z nepopolnimi procesi zgorevanja, kot je odprto gorenje, bodisi z metalurgijo. Glavni sektor virov, ki je na sliki 1 opredeljen za Unijo, je bil sektor proizvodnje električne energije (vključno z dejavnostmi rafinerij nafte), ki predstavlja 27 % vseh emisij. To je bilo le malo več (sorazmerno) od uporabe trdnih goriv v gospodinjstvih, ki je predstavljala 23 % vseh emisij. Čeprav se v sektorju proizvodnje električne energije porabijo velike količine trdnih fosilnih goriv, je zaradi visokih obratovalnih temperatur in visokih stopenj zmanjšanja emisij, ki se zahtevajo v okviru politike Unije v zvezi z industrijskimi emisijami, količina emisij na tono premoga v industriji precej manjša od količine emisij iz gospodinjstev. Poleg uporabe goriv v gospodinjstvih so bili drugi pomembni viri emisij sežiganje odpadkov (energija iz odpadkov) (19 %), zgorevanje drugih fosilnih goriv v industriji (10 %) in proizvodnja kovin (9 %). To ugotovitev potrjuje primerjava s podatki iz E-PRTR, pri čemer je 82 % točkovnih virov emisij povezanih z elektrarnami, nadaljnjih 10 % pa z obrati za proizvodnjo kovin.

V primerih, ko so države članice predložile ocene za vektorje, ki niso zrak, je obstajalo splošno soglasje, da emisije v zrak na splošno ustrezajo emisijam ostankov⁴. Zmanjšanje

² <http://www.ceip.at/>

³ Ocene emisij pentaklorobenzena v zrak v času priprave v podatkovni zbirki EMEP WebDab niso bile na voljo.

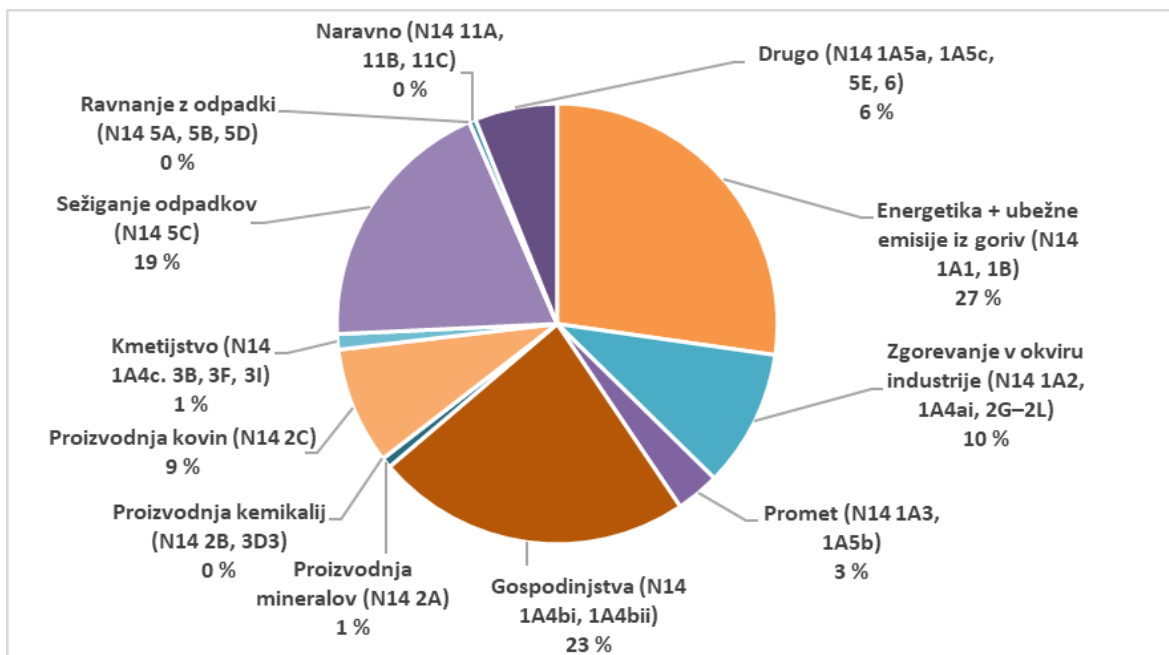
⁴ V skladu s Stockholmsko konvencijo se „ostanek“ šteje za odpadek, onesnažen z obstojnimi organskimi onesnaževali, ki se odstrani nadzorovano; to se razlikuje od „odlaganja“, ki je neposreden nenadzorovan izpust materiala v tla.

emisij v zrak in zasnova procesov sta se od sprejetja direktive o sežiganju odpadkov (2000/76/ES)⁵ izboljšala, količina emisij dioksinov in furanov iz industrije v zrak pa se je v obdobju 1990–2015 znatno zmanjšala.

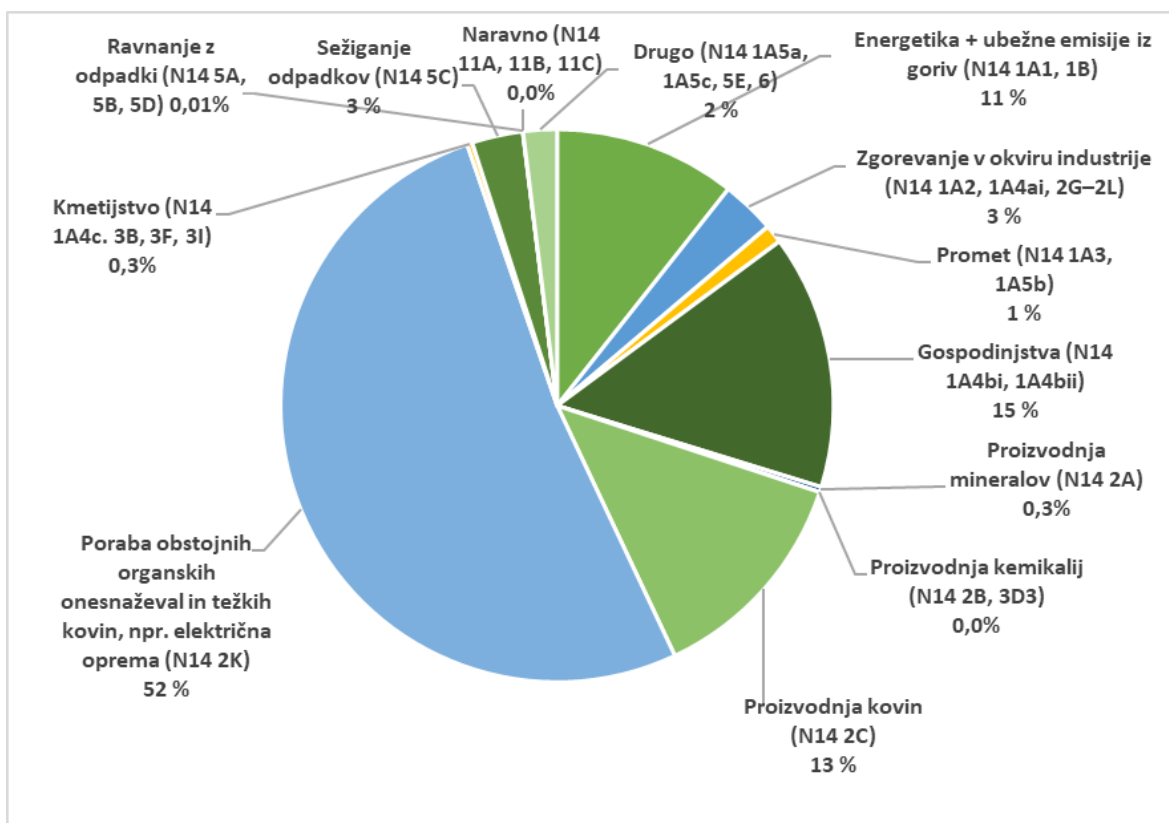
⁵ Direktiva o sežiganju odpadkov je bila pozneje nadomeščena z direktivo o industrijskih emisijah. Vendar je uvedba direktive o sežiganju odpadkov neposredno prispevala k znatnim izboljšavam v nadzoru procesov in zmanjšanju emisij sežigalnic.

Slika 1: Povzetek glavnih virov za snovi, za katere veljajo določbe o zmanjšanju izpustov (Priloga III), na podlagi podatkov UNECE za obdobje 2013–2015 (emisije v zrak)

Dioksini in furani

Poliklorirani bifenili

Vendar to povzroča nastajanje ostankov iz nadzora nad onesnaževanjem zraka, včasih imenovanih elektrofitrski pepel, ki so lahko močno kontaminirani z onesnaževali, kot so dioksini in furani. Pri razlagi podatkov je potrebna previdnost, saj so emisije v zrak, tla in vodo neposredni izpusti, ki nenadzorovano uhajajo v okolje, medtem ko se „ostanki“ nanašajo na nastale onesnažene trdne odpadke, ki se običajno odstranijo nadzorovano in uhajajo nujno v celoti v okolje.

Poliklorirani bifenili (PCB)

PCB so se komercialno uporabljali za različne namene, zlasti za dielektrično opremo. Zaradi visoke kemijske stabilnosti in obstojnosti so idealne tekočine za prenos toplote za to uporabo. PCB lahko nastajajo tudi nenamerno, zlasti z zgorevanjem. Kot kaže slika 1, je bila glavni vir emisij dielektrična oprema, ki je prispevala 52 % vseh emisij v zrak. To je bistveno večji prispevek, kot je bil sporočen v prejšnjem obdobju poročanja (2010–2012) (tj. 32 %).

Iz podrobnejšega pregleda časovnih in sektorskih trendov v emisijah PCB, kot je sporočen v podatkovni zbirki EMEP WebDab, je mogoče sklepati, da je bil eden najpomembnejših virov emisij PCB v Evropi v letu 2000 proizvodnja železa in jekla (2 285 kg: 33 % skupnega prispevka). Skupni prispevek (in delež) tega vira se je odtelej znatno zmanjšal in je v letu 2015 znašal 428 kg (12 %). To kaže, da so se v zadnjih 20 letih emisije PCB iz industrijskih virov zmanjševale z uvedbo učinkovitejših postopkov zgorevanja in zmanjševanja emisij, medtem ko so se emisije iz električne opreme in odpadkov zmanjševale bistveno počasneje, tako da se je relativni prispevek tega vira k skupni vrednosti Unije povečeval.

Med drugimi pomembnimi viri emisij PCB v zrak v tekočem obdobju poročanja sta zgorevanje goriv v gospodinjstvih (zlasti trdnih goriv, kot sta premog in odpadni les) (15 %) in tudi proizvodnja kovin (13 %). V preglednici 1 je povzetek sporočenih emisij v letu 2015.

Na sliki 2 so prikazani zemljevidi razpoložljivih podatkov o spremljanju okolja iz programa EMEP/MS-CLEER v letih 1990 in 2014 za primerjavo z ocenami iz popisa. Podatki programa EMEP za Evropo na sliki 2 in spremljanje Arktike v okviru programa za nadzor in oceno stanja na Arktiki kažejo očitno zmanjšanje koncentracij in emisij v zunanjem zraku od leta 1990.

Na voljo so omejeni podatki o emisijah PCB v vektorje, ki niso zrak. Na podlagi poročil iz člena 12 za osem držav članic, ki so predložile ocene za druge vektorje (BE, CZ, IE, ES, FR, NL, SE, UK), ni bil viden jasen vzorec. Med državami članicami obstajajo razlike glede pomena, ki ga pripisujejo vodi, tlu in ostankom odpadkov.

Policiklični aromatski ogljikovodiki (PAO)

PAO so skupina kemikalij, ki se lahko naravno tvorijo v okolju pri zgorevanju rastlinja, npr. pri gozdnih požarih, vendar imajo tudi antropogene vire, ki so povezani zlasti z zgorevanjem fosilnih goriv. Podatki, predstavljeni na sliki 1, kažejo, da je bil glavni vir emisij PAO uporaba goriv v gospodinjstvih, zlasti premoga, s čimer je bilo ustvarjenih 77 % vseh emisij v obdobju 2013–2015.

Med ostalimi pomembnimi viri emisij PAO v zrak so bili proizvodnja železa in jekla (vključno z uporabo fosilnih goriv) (7 %), naravni požari (3 %) ter druge oblike zgorevanja fosilnih goriv, vključno s cestnim prometom, ki predstavlja 1 % vseh emisij v zrak. Povprečne letne emisije so se med letoma 1990 in 2015 po ocenah zmanjšale za več kot 90 % (na podlagi podatkov, sporočenih v okviru programa EMEP). To zmanjšanje je v splošnem podobno kot pri dioksinih in furanih ter PCB, vendar je manjše število držav članic od leta 1990 zabeležilo povečanje emisij. Podatki programa EMEP o spremljanju kažejo 40-

odstotno zmanjšanje koncentracij PAO v zraku od leta 1990 do leta 2015, medtem ko je to zmanjšanje za PCB znašalo 60 %, za dioksine in furane pa 85 %.

Preglednica 1: Zmanjšanja emisij za poliklorirane bifenile (PCB) na podlagi podatkov, sporočenih v okviru Protokola UNECE o obstojnih organskih onesnaževalih (negativen odstotek prikazuje povečanje)

Država članica	Emisije v zrak leta 1990	Emisije v zrak leta 2015	Zmanjšanje letnih emisij v obdobju 1990–2015 v odstotkih
	kg	kg	
Belgija	107,1	3,1	97 %
Bolgarija	13,8	3,0	78 %
Češka	3,7	1,8	52 %
Danska	110,5	41,5	62 %
Nemčija	1 735,6	229,0	87 %
Estonija	8,4	4,2	49 %
Irska	40,5	14,5	64 %
Grčija	9,2	29,1	-216 %
Španija	25,8	26,9	-4 %
Francija	176,8	41,6	76 %
Hrvaška	483,1	425,1	12 %
Italija	288,8	194,8	33 %
Ciper	0,0	0,0	-9 %
Latvija	4,3	0,2	94 %
Litva	6,2	1,3	79 %
Luksemburg	39,9	3,1	92 %
Madžarska	25,9	10,8	59 %
Malta		0,0	
Nizozemska	0,09 g	0,09 g	0 %
Avstrija	47,2	35,7	24 %
Poljska	760,6	627,3	18 %
Portugalska	2 305,7	85,9	96 %
Romunija	134,7	20,2	85 %
Slovenija	416,9	38,9	91 %
Slovaška	66,2	18,4	72 %
Finska	33,4	35,7	-7 %
Švedska	9,0	9,1	-2 %
Združeno kraljestvo	6 744,5	608,5	91 %

Podatki za PAO, ki so na voljo za vektorje, ki niso zrak, so omejeni. Kot kažejo podatki, ki so jih predložile štiri države članice (CZ, ES, NL, UK), pa so ključni vektorji emisij za PAO tudi voda in ostanki. Primerjava z E-PRTR je pokazala, da so glavni vir emisij PAO v vodo postopki v rafinerijah nafte, medtem ko so bili pomembni viri ostankov odpadki iz sežiganja, metalurški odpadki in odpadki iz avtomehaničnih popravil.

Klorobenzeni (heksaklorobenzen in pentaklorobenzen)

Heksaklorobenzen (HCB) je bil opredeljen kot snov iz Priloge III k Uredbi leta 2004, pentaklorobenzen (PeCB) pa je bil vključen v prilogi I in III k Uredbi leta 2010 po vključitvi v Stockholmsko konvencijo. HCB in PeCB sta se prej komercialno uporabljala kot pesticida, vendar nastajata tudi kot stranski produkt v drugih industrijskih procesih, zlasti pri proizvodnji kloroorganskih topil. PeCB se je uporabljal tudi za zmanjšanje viskoznosti PCB v dielektrični opremi. HCB in PeCB lahko nastajata tudi pri zgorevanju trdnih fosilnih goriv, odpadnih olj in odpadnega materiala.

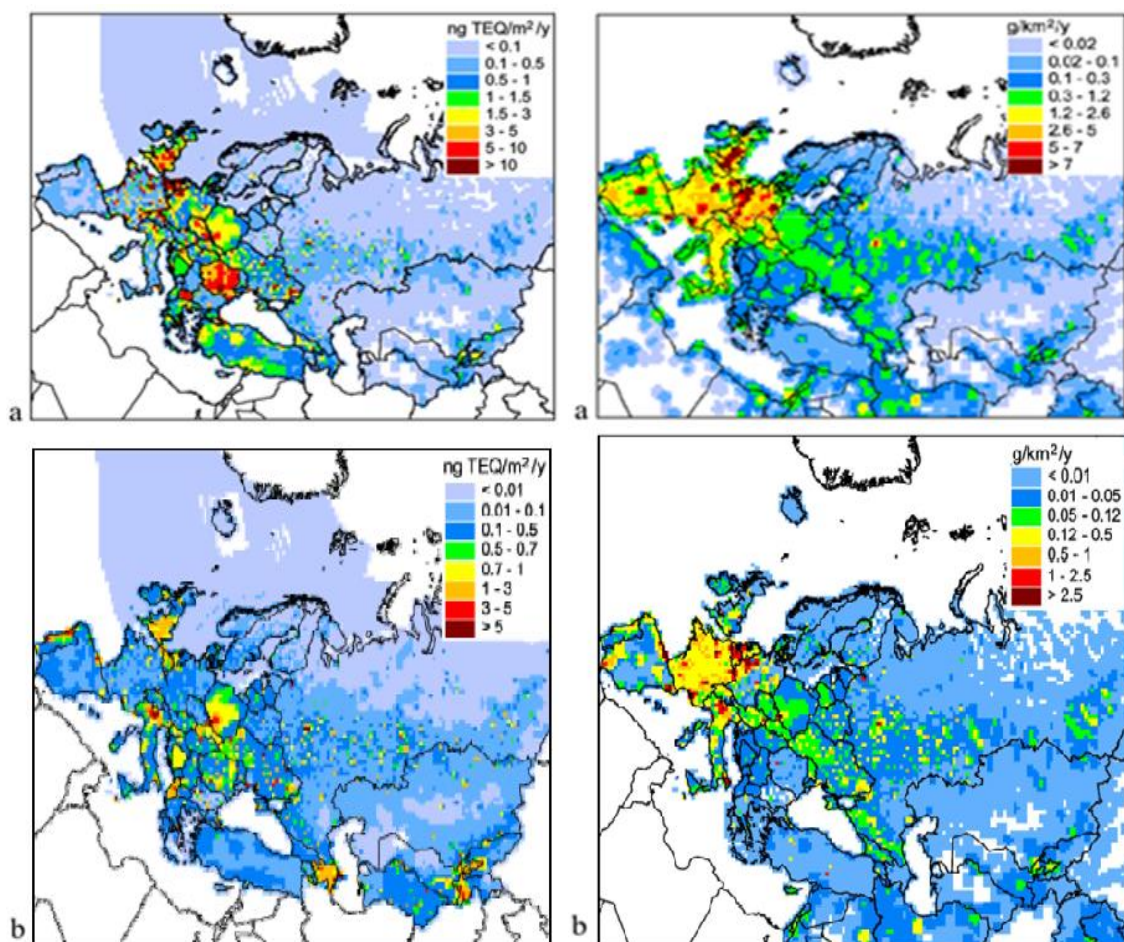
Ocene za PeCB so zelo omejene, saj je ocene predložilo le pet držav članic (CZ, ES, NL, AT, UK). Sporočene ocene znašajo od manj kot 0,01 kg do 50 kg, kar znova kaže na velike razlike med državami članicami.

Podatki za HCB, predloženi za zrak, na sliki 1 kažejo, da 33 % vseh emisij v zrak izvira iz metalurgije kot glavnega vira. Poleg proizvodnje kovin pa močno prevladuje tudi zgorevanje fosilnih goriv (zlasti premoga), pri čemer industrijsko zgorevanje fosilnih goriv (25 %), zgorevanje v gospodinjstvih (18 %), elektrarne (12 %) in zgorevanje goriv v kmetijstvu (1 %) skupaj predstavljajo več kot polovico vseh emisij v zrak (56 % vseh emisij).

Slika 2: Zemljevidi spremljanja v okviru programa EMEP za Evropo. Diagram „a“ predstavlja koncentracije v zraku leta 1990, diagram „b“ pa leta 2014.

Dioksini in furani

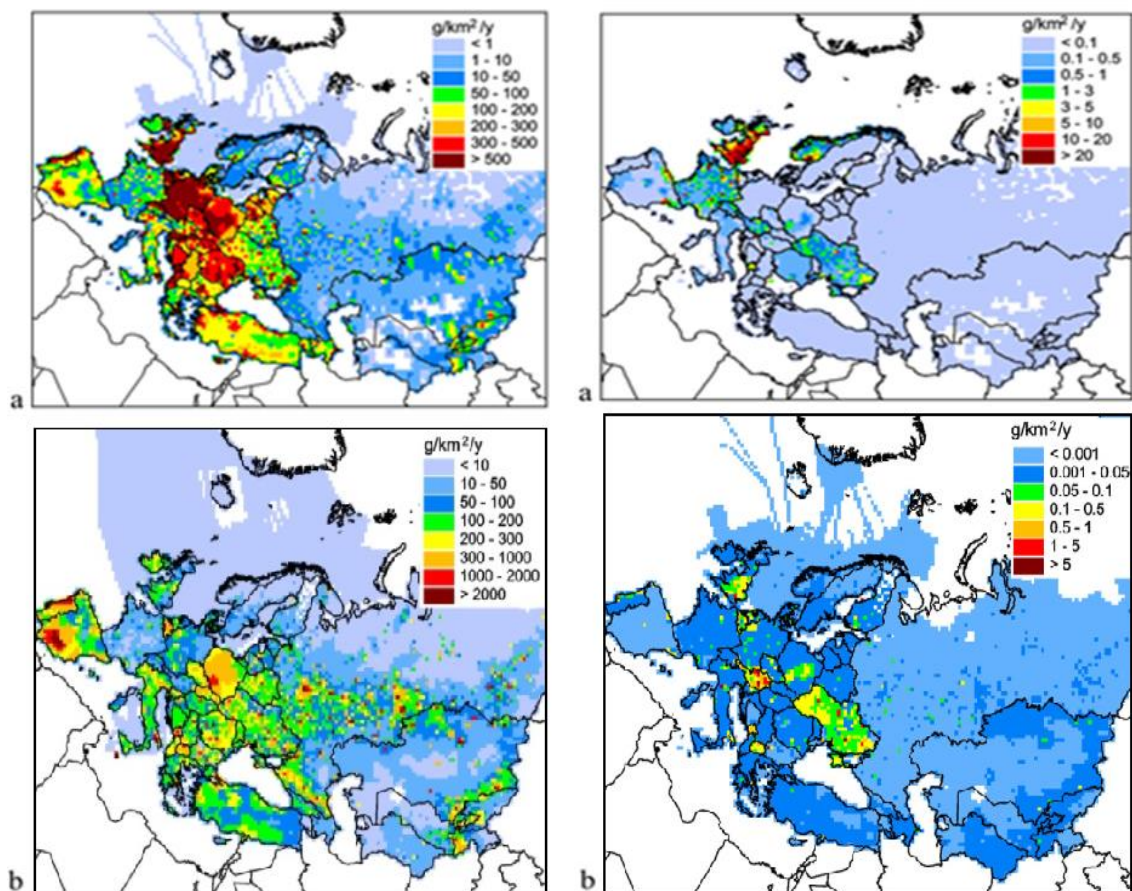
Poliklorirani bifenili

Slika 3: Zemljevidi spremljanja v okviru programa EMEP za Evropo. Diagram „a“ predstavlja koncentracije v zraku leta 1990, diagram „b“ pa leta 2014.

Policiklični aromatski ogljikovodiki

Heksaklorbenzen

Spremljanje v okviru programa EMEP je pokazalo znatno zmanjšanje koncentracij HCB v zraku, ki so se od leta 1990 do leta 2015 zmanjšale za 85 %. Spremljanje arktičnega zraka v okviru programa AMAP pa je predstavilo drugačno sliko, saj je zaznalo le rahel upad koncentracij HCB v zraku na arktičnem območju.

Za ocene emisij v vektorje, ki niso zrak, so na voljo zelo omejeni podatki, saj je le osem držav članic (BE, CZ, IE, ES, FR, NL, SE, UK) v poročilih iz člena 12 za HCB zagotovilo tovrstne informacije. Hkrati so Češka, Španija, Avstrija in Združeno kraljestvo zagotovili ocene emisij PeCB v druge vektorje. Na podlagi teh podatkov sta voda in ostanki za zrakom druga najpomembnejša vektorja emisij za HCB, voda in tla pa sta zelo pomembna za PeCB.

4. 4. Dejavnosti za spodbujanje izmenjave znanja

Osemnajst držav članic (BE, BG, CY, CZ, DK, DE, EE, IE, LV, LU, NL, AT, PL, PT, RO, SI, SE, UK) je v okviru poročanja na podlagi člena 12 zagotovilo celovita triletna poročila. Štiri države članice (EL, IT, HU, MT) niso zagotovile nobenega letnega ali triletnega poročila. Zato je težko izraziti mnenje o dejavnostih nekaterih držav članic v zvezi z izmenjavo znanja, vključevanjem javnosti in ozaveščenostjo.

Poročila, ki so na voljo, kažejo, da so bili vzpostavljeni sistemi za izmenjavo znanja in razširjanje informacij. Devet držav članic (BG, CZ, DE, FR, NL, PL, SI, RO, UK) je pripomnilo, da so uporabile svoje mreže za izmenjavo znanja, da bi dejavno sodelovale z deležniki pri pripravi nacionalnih izvedbenih načrtov, zagotovile vključenost industrije, akademskih krogov, nevladnih organizacij in širše javnosti v opravljeno delo ter jim omogočile izraziti mnenje o njem.

Petnajst držav članic (BE, CZ, DK, DE, IE, ES, FR, LV, LU, NL, PL, SI, SK, FI, SE) je v obdobju 2013–2015 zagotovilo tudi finančno ali tehnično podporo. To je večinoma potekalo v okviru organiziranih shem, kot sta Globalni sklad za okolje (GEF) ali strateški pristop k mednarodnemu ravnanju s kemikalijami (SAICM).

Številne države članice so poleg podpore globalnim shemam zagotovile tudi pripombe o izvedenih nacionalnih pobudah, ki so se izvajale in so vključevale:

- organizacijo delavnic in konferenc z mednarodnimi strokovnjaki,
- financiranje raziskovalnih programov za delo v zvezi z odpadki obstojnih organskih onesnaževal v Afriki,
- financiranje raziskovalnih programov za spremljanje stanja na Arktiki,
- dvostransko komuniciranje in krepitev znanja z državami, ki niso članice EU, ter
- raziskovalne programe o prisotnosti obstojnih organskih onesnaževal v državah nekdanje Sovjetske zveze.

Države članice so predložile tudi pripombe o prizadevanjih za ozaveščanje splošne javnosti in sodelovanje z njo. Dejavnosti za ozaveščanje o vprašanjih v zvezi z obstojnimi organskimi onesnaževali so bile vzpostavljene z uporabo več pobud, kot so:

- priprava informacij za širšo javnost,
- delavnice in seminarji za organizacije deležnikov,
- kampanje ozaveščanja javnosti in vprašalniki za pridobitev povratnih informacij od splošne javnosti.

5. 5. Sklepi

Četrto zbirno poročilo zajema vse vidike, ki se zahtevajo z uredbo o obstojnih organskih onesnaževalih ter njenim izvajanjem v Uniji in na ravni držav članic. V tem kratkem oddelku je navedenih nekaj sklepov o opravljenem delu in napredku pri odpravi obstojnih organskih onesnaževal v Uniji.

Proizvodnja, dajanje v promet in uporaba kemikalij

Proizvodnja obstojnih organskih onesnaževal je bila omejena samo na PFOS, obseg proizvodnje PFOS pa je v letih 2013–2015 strmo upadel (z 9 ton na leto na 2,4 tone). Obenem je manjše število držav še vedno uvažalo HBCDD in SCCP. Nekatere države članice so za namene raziskav ali analiz uporabile odstopanje za uvoz/izvoz obstojnih organskih onesnaževal.

V okviru izvršilnih postopkov so bile v treh državah članicah ugotovljene možne težave s HCB v pirotehničnih izdelkih, povezane z uvozom pirotehničnih izdelkov. To se je nanašalo predvsem na pirotehnične izdelke, izdelane v Aziji, zlasti na Kitajskem. V drugih izvršilnih postopkih so bile opredeljene možne težave s SCCP v igračah in drugih izdelkih (zlasti prazničnih lučkah). Odkrita je bila tudi PFOS v preostalih zalogah pen za gašenje, ki so še v uporabi.

Ravnanje z odpadki in onesnažena območja

Večina držav članic je dosegla dober napredek pri dokončni odpravi in odstranitvi PCB iz dielektrične opreme. Enajst od 13 držav članic je ocenilo, da preostale zaloge znašajo manj kot 10 % glede na izhodiščno stanje iz leta 1990. Dve drugi državi članici sta pripomnili, da morda obstajajo znatnejše zaloge (30 % oziroma 49 % glede na ravni iz leta 1990).

Večina držav članic je imela mehanizme za odkrivanje, zbiranje in uničenje zastarelih pesticidov, ki bi lahko vsebovali obstojna organska onesnaževala. Zaloge zastarelih pesticidov niso bile sporočene. So pa štiri države članice odkrile zaloge PFOS (večinoma v povezavi s penami za gašenje), ki so se ustrezno upravljale za dokončno uničenje.

Nekatere države članice so opozorile tudi na izzive z onesnaženimi zemljišči in obstojnimi organskimi onesnaževali, ki zahtevajo aktivno upravljanje še več let po prvotnem onesnaženju.

Izpusti v okolje in koncentracije v okolju

Podatki o emisijah snovi iz Priloge III kažejo močan upad od leta 1990, podatki o spremljanju koncentracij v zunanjem zraku (glej sliko 3) pa kažejo jasno izboljšanje.

Ključni viri emisij obstojnih organskih onesnaževal se glede posameznih snovi razlikujejo, pri vseh pa sta pomembna zgorevanje trdnih goriv in odpadkov (v industrijskih okoljih in gospodinjstvih), pa tudi proizvodnja kovin. Za specifična obstojna organska onesnaževala je pomemben ožji nabor virov, npr. za PCB so ključna uhajanja iz dielektrične opreme.

Podatki o emisijah so redno na voljo za emisije v zrak, podatki za druge vektorje pa so precej bolj omejeni. Natančneje, podatke o ocenjenih emisijah v vodo in zrak je sporočilo samo sedem oziroma štiri države članice, pri tem pa ni jasnih trendov, ki bi omogočili primerjalno analizo. Obenem bi bilo treba osnovne podatke, uporabljene v takih poročilih, predložiti v usklajeni obliki, da bi jih bilo mogoče enostavno vključiti v informacijsko platformo za spremljanje kemikalij (IPCHEM).

Izmenjava znanja ter finančna in tehnična pomoč

Od 28 držav članic jih je samo 18 predložilo popolna poročila, ki so potrebna za celovito oceno te specifične teme. So pa vse države članice, ki so predložile poročila, uvedle komunikacijska omrežja za obstojna organska onesnaževala, ki olajšujejo razprave med oblikovalci politik, industrijo, akademskim sektorjem in širšo javnostjo. Večina jih je uvedla sisteme za spodbujanje sodelovanja javnosti v okviru nadaljnega razvoja nacionalnih izvedbenih načrtov.

Unija in države članice so znatno podprle delo v okviru Konvencije z izplačilom svojega prispevka, ki ga morajo kot podpisnice obvezno zagotoviti, in s prispevki v poseben prostovoljni skrbniški sklad. Petnajst držav članic je navedlo, da so bodisi finančno bodisi tehnično podprle delo v zvezi z obstojnimi organskimi onesnaževali na mednarodni ravni, pri čemer so podporo zagotavljale predvsem s financiranjem Globalnega sklada za okolje (GEF).